

constitució d'una societat civil. És una qüestió particularment important en un moment en què les identitats nacionals europees per força s'han de redefinir, i el concepte de nació cultural ben poc ajuda a satisfer aquesta necessitat.

XAVIER RAMBLA

V. STOLCKE

Racismo y sexualidad en la Cuba colonial

Madrid, Alianza, 1992.

L'anàlisi de les relacions entre els gèneres i les races en diversos contextos culturals ha estat una constant en la tasca investigadora de Verena Stolcke. En aquest llibre, traduït ara al castellà (la versió anglesa és de 1974), va encetar una línia de treball dedicada a estudiar la manera de superar l'enfocament additiu que afegeix les desigualtats de gènere i raça a les de classe sense entrelligar-les.

L'anàlisi de Stolcke intenta esbrinar el mecanisme pel qual totes aquestes diferències esdevenen desigualtats a partir de la definició d'una jerarquia de posicions socials. Tant a Europa com a l'Amèrica Llatina la jerarquia ha naturalitzat aquestes desigualtats a fi i efecte de legitimar-les: la distribució social del les preocupacions per l'honor i la virginitat dintre dels grups rurals n'és una prova.

La Cuba colonial s'estructurava segons un principi sintètic de castes. A diferència del principi que divideix la societat de l'Índia en castes pures i castes impures, a Cuba es produïen múltiples encavalcaments entre els criteris de color, de riquesa, de religió, de sang, de paternitat... La raó provenia del joc entre el principi de les castes i el principi meritocràtic, que obria una mica els llindars de mobilitat social. Dintre d'aquest ordre, la classe, la raça i el gènere s'entretreixien a l'hora de determinar les normes d'emparellament. Les pautes d'estratificació es mantenien per tal com les dones només podien emparellar-se legalment amb homes de la mateixa posició, els quals alegalment podien emparellar-se amb dones de posició inferior, però de cap manera les dones no podien emparellar-se amb homes de posició inferior.

La hipòtesi que existeix una connexió de sentit entre racisme, sexisme i classisme es pot traslladar a Europa amb molt de profit per a la recerca. La mateixa autora n'ha cercat proves en la transmissió patrimonial de les societats burgeses, en les definicions constitucionals de la nacionalitat, i en l'aplicació i el disseny de les noves tecnologies de la reproducció. Es pot utilitzar també en els estudis sobre el feixisme (Tim Mason) o en la sociologia del naciona-

lisme. I evidentment, la tradició de pensament demogràfic català iniciada per Vandellós és un terreny adobat per fer-la servir.

En un pla teòric més abstracte ens obliga a preguntar-nos per quina raó les identitats prenen aquesta forma, i sobretot per què les identitats femenines sempre resulten malparades. És possible que a hores d'ara manquem de l'utilatge suficient per respondre, però aquest interrogant pot ser força profitós per desenvolupar comparacions interculturals. Així, a l'Amèrica Llatina la jerarquia de castes ha conviscut amb un estat oligàrquic que ha restringit la ciutadania en funció de criteris ètnics, com ara el coneixement d'una llengua; en canvi, a Europa la naturalització de les nacionalitats ha conviscut amb el principi del contracte social, el qual postula la superació de l'estat natural a partir de l'acord entre tots els homes d'una nació, i consegüentment la invisibilitat de les dones.

XAVIER RAMBLA